

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Ad populum et equites Romanos antequam iret in exsilium

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

quemque moribus tuis æstimare. his moribus animum tibi facere non potes; videris velle inimicum habere. Finem dicendi, P. C. faciam. sæpe enim GRAVIVS vidi offendere amicos auditorum, eos, qui aliena flagitia aper-

tè dixerunt, quàm eos, qui commiserunt. Mihi quidem ratio habenda est, non quid Sallustius merito debeat audire, sed ut ea dicam, si qua ego honestè esse possunt.

AD POPULUM ET EQUITES ROMANOS.

ANTEQUAM IRET IN EXSILIUM.

Hæc oratio est inelegans, inconcinna, insulsa, atque inepta, denique vix Latina. Itaque qui eam Ciceroni adscribunt, eadem opera regi alicui opulento vestem aliquam crasso filotriam, ac laceram circumdant.

I quando inimicorum impetum propulsare, ac propellere cupistis, defendite nunc universi unum, qui, ne omnes concideretis, ardoreque flammæ conflagretis, mei capitis periculo non dubitavi providere. Nam, quem virtutis gloria cum summa laude ad cælum extulit,

eandem inimicorum invidia indignissimè oppressum deprimat ad supplicium. Si libertatem conceptam dulcedinem animo inclusam continetis, nolite eo velle carere, qui carissimam vestram procreationem sibi esse duxit. EST enim liberale officium, ferere beneficium, ut metere possis fructum. Fidei conducit, in loco, debitum retribuere, illic enim animi voluntas propensa comprobatur, hic memoria collaudatur. Itaque, si omnibus GRAVIA servitutis jugum esse debet in libertate educatis: sit is vestris animis acceptissimus, qui à vestro corpore jugum acerbissimum repulit servitutis. Et, si majores vestri eos imperatores, qui militum virtute hostium fregerunt furorem, jucundissimo fructu libertatis reconciliato, non solum statuis dignos putarunt, sed etiam æterna triumphali laude decorarunt: tum vos eum contemem, qui non militum præsentis fortitudine, sed sua eximia animi virtute hostilem civium mentem senatus auctoritate vindicavit, existimate vobis retinendum in civitate esse. Si, quæ beneficia singulis civibus, privatimque dantur, ea non solent iis esse fructuosâ, à quibus sunt profecta: jure & merito possum ego vos ad defensionem meæ salutis adhortari, quos conservavi universos. Nam neque majus est defendere unum, quàm populum: neque verius à singulis, quàm ab omnibus repetere officii præmium, & fructum: propterea quòd in unius periculo sæpe contentio parva est, ut levis sit labor defensori sustinendus: in reip. insidiis, quo firmius est quòd oppugnat, comparationes sunt inimici, ut iis sine magna sollicitudine, industria, virtute non queat resisti. Et singulorum opes sæpe sunt tenues, & infirmæ ad gratiam referendam, ut opitulari benemerentibus non queant, si maxime cupiant: universorum auxilium eò plurimum prodest, quòd firmioribus opibus est nixum. Jure igitur, quoniam & major impensa in patriam officii est, quàm in privata sit defensione, & plus à vobis præsidii, quàm à ceteris opis ad salutem po-

test afferri: vos obtestor, quos mihi & debere, & posse intelligo opitulari. Non convenit enim, cum ego ad promittendum officium tam fuerim expeditus, vos ad referendam gratiam esse tardiores: ne, cujus amplitudinem, ac gloriam laude, atque honoribus amplificare debeat, ejus incolumitatem, & salutem, deferendam existimetis. Etenim errat si quis arbitratur, M. Tullium idcirco in capitis periculum vocari, quòd deliquerit aliquid, quòd patriam læserit, quòd improbè vixerit. non citatur reus audacia: virtutis reus citatur. non accusatur quòd tempus, vi oppugnavit, sed quòd homo novus perniciosum nobilitatem reflexerit furorem. Non obest mihi turpis, & nocens, sed honestissimè laudatissimeque acta vita. non odio bonorum sed invidia premor malorum. Intelligunt homines, tot, & tam præclaris testimoniis, monumentisque virtutis comparatis, M. Tullio, dum sit incolumis, fore, voluptati. idcirco vitam eripere cupiunt, ut cum spiritu sensum quoque admittant jucunditatis. Nonne igitur indignum est, eos præmiis meis invidere, qui virtute certate noluerunt? eos in contentionem honoris venire, qui officiis se superari æquissimo animo tulerunt? si dulcis est gloria, consequere virtutem: noli abjicere labores, petere honorem: honorem dico? immò verò famam, fortunas, familiam, liberos, caput, corpus, ipsum denique sanguinem, & animam. Cedo in vitis de rep. cedo oppressus de fortuna, de dignitate: discedo à rep. virtus audacia malorum. Liceat manere, si non illum M. Tullium, custodem urbis, defensorem omnium, patrem patriæ: ac certè reliquias Tullii: liceat in conspectu civium, in hac urbe, quam ex parricidarum faucibus eripuit, remanere, tecta omnium, sana decorum, universam videre periculo liberatam suo civitatem: liceat ex hac flamma evolare, præsertim qui illud impium incendium perditorum hominum lacrymis potius meis, quàm sanguine vestro restingui malui. Neque enim peto, ut mihi detis vitam: sed datam repeto, ut reddatis. Si meministis quòd dedi, vos non debetis oblivisci, sed retribuere quòd debetis. Vos, vos obtestor, dii immortales, quibus meæ menti lumina prætulistis, cum consensum extincti conjurationis, arcemque urbis ab incendio, ac flamma liberavi, liberosque vestros è gremio, & complexu matrum ad eandem, & cruorem non sum passus abstrahi. Num igitur

tur potest fieri à clientibus ut recipiar, cum à quibus debeam retineri, rejicere instituant? Socii quò fugiant, cum aditus custodi patet præclusus sit? Quomodo spes salutis reliquis residebit, cum civibus præclusa sit expectatio incolumitatis? Pax, & concordia extraneis gignetur, cum jam domesticis non infideat, sed publicè providenti eripiat? Nam quid ego in proborum facta renovem oratione, ut reintegratione illius conjurationis animos vulnerem vestros? *Auxilium* ab alienis efflagitabo, cum civeis vestros deseratis? Sociorum invocem subsidium cum à civibus interclusam sit præsidium? Quam colere gentem nunc instituat? utrum ut custos accipiar, an ut proditor excludar? si ut conservator; vestra erit ignominia. sin ut oppugnator: præcisa erunt omnia. Itaque quòd putavi fore gaudium, id existit exitium. Si, Quirites, eundem in *ceterorum* periculis habere animam, quem in nostris difficultatibus, & pro innocentissimo quoque propugnare, & nocentissimum quemque oppugnare nobis utilissimum esse arbitraremur, & si cum optimi cujusque rebus adversis nostram salutem, cum deterrimorum hominum secundis, nostris pericula putaremus conjuncta: frequentes profectò talibus conatibus obviam ire nitere: neque partim innocentia freti, partim nobilitate nixi, partim potentia ac multitudine amicorum fulsi, cum perfacile existimaremus adversariorum vim, ac factionem à nobis repelli posse, subito ipsi simili periculo circumventi in nostro eventu aliorum reminiscens casus, jure id nobis accidere nequicquam querebimur. Quis enim est, Quirites, qui nunc, cum inimicorum nostrorum vim, atque violentiam respiciat, quique nostrum ipsum periculolissimum casum regnoscat, qui non sibi ac suis *diffidat fortunæ*? Quo enim se satis turum arbitrabitur præsidio? virtutis & gloriæ? At ea nos ipsa hoc tempore oppugnant, Multitudine amicorum? A petuerunt non foreis esse se amicos, si in eorum potestate nostra sita salus non est. Paucitate inimicorum? At id non in ipsius, sed in aliorum voluntate positum est. nam non satis est, ne cui injuriam facias, providere, si tamen sunt tamen voluntarii inimici, qui tuis præmiis te oppugnent, atque cum hæc omnia omnibus sint gravia, atque acerba, tum verò nobis misera, atque intoleranda, quorum & officia in temp. recentissima & incommoda ob temp. frequentissima in familia versantur. Nunc si eadem conditio disceptationis proponetur, atqui auditores adhibebuntur: qui sunt assecuti summum gradum honoris, non dispoliabuntur honore: qui sperant, facilius & proclivius ad laudem nobilitatis pervenient. Quamobrem nolo me duce supplicii vos ad fraudem deduci, ut ego ad pristinum statum recidam casus. Nunc igitur, si lingua est concertandum: innocentia virtute fretus supero. si facta compensanda sunt: conferamus æquitatem, si violentia impetu opprimimur: cedam *pro omnibus unus* tribunio furori, quoniam laborem pro cunctis ferre consuevi. Si igitur aliquo tempore iis hominibus consulueris, quorum animus est religionis pietate defunctus, debetis mihi quoque prospicere, qui namini deorum consecratum factum tectum ab omni piaculo conservavi, & vos, ut tutam, tranquillamque fortunam traheretis, mea perfecti vigilantia. Nam me, quem paulo ante fortuna erecetat ad gloriam, virtus extulit ad laudem, populus tribuit honorem: eundem tribuni furor exagitatus depulit ad calamitatem. Et quoniam animadvertitis illam conspi rationem constatam, ita esse restinctam, ut nulla scintilla compareat incendii, vos quoque tribuniam sedate temeritatem (qui nunc se mihi inimicum ostendit, se prius esse vestrum professus est inimicum) ne rei crudelitas experta in me, sin vos convalescat, & calamitas remorata *longius serpat*, atque progrediatur, præcavete. Nunc vel solus delectus ad calamitatem, vel primus vocatus ad tale periculum, omnium animos jure debeo commovere. Omnia sunt immutata. manus ad demonstrandam religantur injuriam: lingua

inciditur] ad deplorandam calamitatem: animus præcluditur ad exponendam rei indignitatem. Humilitate in generis obijciunt nobis, qui novam rationem suscitant, v. ceteros majorum obterunt laudes. Sed quid ego plura de illorum aut in me maledictis, aut in vos sceleratè loquar factis? quorum cognita improbitas, me tacente, coarguitur *impudenter*, ut de iis non sit necesse inimicos prædicare, de quorum scelere ne amici quidem, aut ipsi possunt negare. Vos ego appello, quorum de me maxima est potestas, a pud vos loquor de mea calamitate, quos habui semper innocentia, & virtutis meæ testis. Igitur ex civitate benemeritis de rep. civis exturbatur? innocens expellitur? consularis homo? non facultatibus usus quondam minis, amicorum multorum præsidio munitus, nunc partim ab invidis, partim ab inimicis circumventus eget indignè? huic si opem non tuleritis in periculo capitis, vos, credo, retinebitis vestram libertatem? qui neque tanta valetis auctoritate, neque tantorum officiorum impensam egistis in patriam, mihi credite, hoc in uno incommodum confirmatum, multorum infirmabit incolumitatem: & si *initio* non erit testatum, impune ad omnium perniciem convalescet. Proinde aut in meo periculo salutem integram præstate communem, aut in vestris hoc idem incommodum expectate forturis. Nemo tam perita auctoritate, tam facinorosa inventus est via, qui cum de scelere fateretur, non tamen sententiis prius iudicium convinceretur, quam supplicio addiceretur. Ego repente vi tribunicia correptus, non modò loquendi libertate in iudicio, sed ne consistendi quidem in civitate habeo potestatem. Ejicior non solum sine teste sine indice, sine crimine, sed sine accusatore sine etiam scelere. Hostibus in bello, qui dissident voluntate, dimicant armis, vitam quotidie oppugnant, in ipsa acie cum præstantur, licet loqui, licet disputare: mihi in pace, civi, qui perditorum hominum frege furorem, pro fortunis meis a pud vos *loqui non licebit*? *levi*, qui ad supplicium casti verberibus trahitur, a pud eos læte disputant, quos necesse voluerunt: ego consularis apud vos non loquar, quos conservavi? Tacebo, si necesse est: tacebo, inquam animo æquo, quoniam virtus mea, me tacente, agit causam meam. Itaque ut ego in concioe me nihil ponam de rebus meis gestis, tamen in animi, & memoria vestra largiger relinquam. Isti modò videant, qua ratione hanc inultam meam fugam ferte possint. Etenim si à me, ut isti existimant, Lentulii mortui sordes, si Catiline nostrissimus furor, si amentia Cethegi, si luxuries ac stupra Cassii pœnas repetunt: profectò istis hora nulla, eiecto Tullio, vacua periculo aut periculi expectatione relinquatur. Itaque illi in dies non meis insidiis, qua nulla à me paratur, sed suorum scelerum conscientia cruciari, mihi absenti, & populo R. pœnas dabunt. Quas ob res ego inimicorum amentia, cupiditatis paucorum, omnium salutis causa, de cedam neque eò deducam, aur progredi pariar, ut opera mea manus inter vos conferatis, ex desque civium inter se fiat: multoque potius ipse patria, liberisque meis carebo, quam propter unum me, vos de fortunis vestris, rei que pub. dimicetis. Sic enim ab initio fui animatus, ut non magis me mea causa putarem esse natum, quam *cripi, procreatum*. Sed illud quætor (quod non jam ad unius perniciem, sed ad universorum instruitur calamitatem) conqueri, commiserari, dicere, expurgare, suspicionem dimovere, crimen diluere non licere: ore oppresso cervicem esse præbens: quæ tamen omnia jam non sunt tam calamitosa, quòd mihi sunt subeunda, quam perniciosa, quòd in temp. sunt introducta. Quamobrem statutum est, atque decretum, in his temporibus civitatis omnia perpeti, quæ volet furor libidinofus. Vim volent afferre? præsto sum, ejicere volunt? ex eo indicta causa. nolunt audire? causam non dico aliud quippiam conantur? agant, nihil duri nihil acerbimibi erit, quòd temp. tutabitur. Non enim illis victus cedo, sed incolumibus vobis me condono. NEQUE ENIM mors miseranda est, quæ ob temp. capitur: neque

neq; exilium turpe, quod virtute suscipitur: cum præsertim nonnullam hæc pœnz habeant in se consolationem. Nam vitam si eripiunt, non adinent gloriam immortalæ. si exilio multabunt corpus, non animum à rep. removebunt. Nam, ubicumque ero, hoc cogitabo, hæc semper cura mea erit: meque vobis ereptum, non à vobis repudiatum existimabo. Illud ab universis postulo, petoque, si dum in civitate manere licitum est, nemini injuste periculum creavi; nemini in nocenti sui calamitati, si omnibus auxilio præsidioque esse consuevi, plurimosque in hac civitate sum tutatus: uti vos liberos meos in vestram fidem recipiatis, eosque defendatis, neve inimicos meos in familiam nostram longius progredi patiamini: utique, sive hinc abiero, sive ero hic oppressus, ea maneat opinio, & existimatio, quæ virtute parata, non quæ infelicitate illata est. Nunc ego te, Jupiter Optime, Maxime, cujus nutu, ac ditione sola terrarum gubernantur, teque particeps connubii, socia regni, regina Juno, teque Tritonia, arripotens Gorgophora, Pallas Minerva, ceterique dii, deæque immortales, qui excellenti tumulo civitatis sedem Capitolii in saxo incolitis constitutam, ut non solum cunctam intueri, sed etiam tueri possitis civitatem: à quorum ego quondam altibus impiam manum civium removi: à quorum templis meo periculo, funestam facem repuli, ne illustrissimum orbis terrarum monumentum cum principe omnium terrarum occideret civitate: teque, Jupiter Stator, quem verè hujus imperii Statorem majores nostri nominaverunt: cujus in templo hostilem imperum Carilina repuli à muris; cujus templum à Romulo victis Sabinis in Palatii radice cum Victoria est collocatum; oro, atque obsecro, ferre opem pariter reip. cunctæque civitati, meisque fortunis: relictis tribunitio furori: favete innocentibus, subvenire solitudini, miseremini senectutis; nolite eum supplicem à vobis absterre, & excludere, qui in suo magistratu funestam facem à vestris repulit templis. Si C. Mario auxilio fuistis, quod in clivo Capitolino improborum civium eadem fecerat: si P. Scipioni, quod furibundam mentem à vestris repulit templis: si denique Cn. Pompejo, quod terra, marique hostibus reddidit pacatos; si nunc in meis calamitatibus aliquam ferre opem di. vinam, ut sæpe multorum in periculis fecistis: sic nunc in meis miseriis divinam aliquod auxilium, & nomen ostendite. Deinde vos, quorum potestas proximè ad deorum immortalium numen accedit, oro, atque obsecro, quibus singillatim sæpe supplex ad pedes jacul, ut eam quem singuli stratum, atque abjectum sublevastis, nunc universi conservatum velitis. Si neminem umquam, vestrum læsi, si nemini innocenti obfui, si etiam è contrario, ut quisque auxilium meum desideravit, opem ferre non dubitavi: si denique, quæcumque administravi, ex vestra auctoritate, & Patrum conscriptorum voluntate feci: si malui inimicorum cupiditati, quam reip. & legitimæ auctoritati

pœnas sufferrent existimetis ex illo crudelissimo inimicorum impetu ete primum, in antiquum statum dignitatis restitui convenite. Sed quoniam neque mihi libere loquendi, neque vobis elemente audiendi, neque omnino iudicandi, paucorum furere, & audacia, facta est potestas: sed oppressa est reip. armis, metu debilitata sævili, uti liberum spiritum ducendi nullam habeat potestatem: cedam inermis armatis innocens nocentibus, privatus furibundo magistratu. Neque enim Q. Metellus quidquam de virtute sua detraxit, quod cessit L. Saturnio furenti; neque C. Cora, quod Q. Vario tribuno pl. inferiore genere orto cedendum puta vit, neque C. Marius, qui, quantas res gesserit, vestra vobis libertas iudicio esse poterit: neque verò M. Tullius suum animum vestra abalienavit potestate, cum præcipuum vobis *officium* sui animi, vestram reliquerit libertatem. Quamobrem testor deos, deasque omnes immortalis, vestrasque maximè mentes, me non vitæ turpitudine, non pro magnitudine scelerum, non propter reliquæ ætatis infamiam pœnas jure & lege perfolvere: sed propter virtutis invidiam, propter jucundissimam ingenii laudem, propter magnitudinem rerum gestarum, crudelissimè civitat privarie. Quod si idem accidit Q. Cæpioni, si Mancino, si Rutilio, mihi quoque hoc accidisse non magnopere erit mirandum, cum præsertim non generis auctoritate, sed virtutis ornamenti sumam laudem sim consecutus. Nunc ego vos Equites R. obsecro, quorum virtute nomen Romanum victoriam eum laudè possidet conjunctam, quorum factis gloriantur cives, latantur focii, gemunt hostes: ut, si erga vos omni tempore optimè sui animatus, si mea pericula neglexi, dum timorem à patria propulsarem: si æque liberis vestris prospexi, ac vos parentibus consuevis: ut nunc me vestris vestris opibus defendam, incolumem in hac civitate retinere: quæ cum à scelerata conjuratione esset incensa, meo ductu ac labore restituta est: nec patiamini me à liberis meis abstractum, à conjuge abreptum, ab aris, focusque innocentem projectum vitam degere in exilio, miserimi mortalis casum subire. Projicitur Tullius in exilium. At à quo? nimirum innocens ab inimico, religiosus à scelerato, benevolus huic civitati ab hoste. O misera vitæ ratio, quæ tamdiu resides in voluptate, quamdiu fortunæ poscit libido: egone inimicus huic civitati? quamobrem? quia inimicos necavi, egone hostis? quid ita? quia hostes interfeci. En conditionem hujus temporis: antea gloria & laude dignissimi ducebantur, qui hæc per fecerunt: nunc scelerati & parricidæ esse dicuntur, qui hæc administrarunt. Sint sane scelerati: si peret istorum victoria, si modò victoris appellanda est, in qua civitatis inest luctus, habeant hanc palmam ex innocentis cruore. Tantum à vobis illud, Equites Rom. peto & rogo, ut, quem sæpenumero vestra laude cohonestastis, eundem in dubiis vitæ periculis vestra virtute conservetis.